

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU

- ✘ Wartość przedmiotu sporu jest to oznaczona kwotą pieniężną wartość dochodzonego w procesie roszczenia.
- ✘ Wartość przedmiotu sporu:
  - decyduje o właściwości rzeczowej sądu (art. 17 pkt 4),
  - decyduje o dopuszczalności skargi kasacyjnej (art. 398² § 1),
  - wyznacza wysokość opłat sądowych (art. 13 u.k.s.c.),
  - wyznacza wysokość kosztów procesu (art. 98 § 2 i 3),
  - wyznacza wysokość wynagrodzenia zawodowych pełnomocników.

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU

- ✘ Zgodnie z art. 126¹ § 1 KPC w każdym piśmie należy podać wartość przedmiotu sporu lub wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy właściwość rzeczowa sądu, wysokość opłaty lub dopuszczalność środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna.
- ✘ Nieoznaczenie wartości przedmiotu sporu stanowi brak formalny, który powinien zostać usunięty w trybie art. 130 KPC.
- ✘ Określenie wartości przedmiotu sporu następuje według oceny właściwej w chwili wnoszenia pozwu i tak określona wartość pozostaje niezmienną do końca postępowania, chyba że:
  - zostanie sprawdzona przez sąd na podstawie art. 25, albo
  - gdy dojdzie do rozszerzenia powództwa lub orzeczenia ponad żądanie (art. 368 § 2).

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU ZE WZGLĘDU NA RODZAJ ROSZCZENIA

W SPRAWACH O ROSZCZENIA PIENIĘŻNE, ZGŁOSZONE CHOĆBY W ZAMIAN INNEGO PRZEDMIOTU, PODANA KWOTA PIENIĘŻNA STANOWI WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU.

W INNYCH SPRAWACH MAJĄTKOWYCH POWÓD OBOWIĄZANY JEST OZNACZYĆ W POZWIE KWOTĄ PIENIĘŻNĄ WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU.

Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego (art. 20 KPC).

ROSZCZENIA AKCESORYJNE

- ✘ Roszczenie główne jest to prawo podmiotowe, którego zrealizowania w procesie domaga się powód i które stanowi istotę rozstrzygnięcia.
- ✘ Obok roszczenia głównego mogą występować – i najczęściej występują – tzw. roszczenia akcesoryjne (uboczne), takie jak odsetki, pożytki i koszty.
- ✘ Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się **odsetek, pożytków i kosztów**, żądanych obok roszczenia głównego (art. 20 KPC).

ROSZCZENIA AKCESORYJNE

Odsetki są wynagrodzeniem obliczanym według stopy procentowej za korzystanie z pieniędzy lub innych rzeczy oznaczonych rodzajowo. Podstawy prawne odsetek to: art. 481, 741, 742, art. 753 § 2, art. 842, art. 891 § 2 k.c., a także art. 482 k.c. pozwalający na liczenie odsetek od zaległych odsetek.

Pojęcie **pożytków** określają art. 53 k.c. (**pożytki rzeczy**) i art. 54 k.c. (**pożytki prawa**). **Pożytkami rzeczy** są zarówno jej plody i inne odłączone od niej części składowe, jeżeli według zasad prawidłowej gospodarki stanowią normalny dochód z rzeczy (**pożytki naturalne**), jak i dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego (**pożytki cywilne**). **Pożytkami prawa** są natomiast dochody, które ono przynosi zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem.

Koszty obejmują wszystkie koszty związane z określonymi czynnościami prawa materialnego, które nie mogą powstać samodzielnie i które dochodzone są obok roszczenia głównego, np. koszty pokwitowania (art. 462 § 3 k.c.), koszty przesłania długu wierzycielowi (art. 454 § 1 in fine k.c.), koszty wydania i odebrania rzeczy przy sprzedaży (art. 547 k.c.), koszty protestu (art. 48 pr. weksl.). Nie można do wartości przedmiotu sporu wliczać kosztów procesu.

ROSZCZENIA AKCESORYJNE - ORZECZNICTWO

- ✘ O zastosowaniu normy art. 20 KPC przy obliczaniu wartości przedmiotu sporu i odpowiednio wartości przedmiotu zaskarżenia, decyduje to, czy odsetki, pożytki lub koszty są żądane obok roszczenia głównego. Przesłanka ta nie jest spełniona np. wtedy, gdy powód dochodzi odrębnym pozwem samych odsetek, albo gdy odsetki uległy skapitalizowaniu, tj. po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłużnej sumy (art. 482 § 1 KC) i powód dochodzi całej tak obliczonej kwoty (postanowienie SN z 2 kwietnia 1998 r., I CZ 13/98, LEX nr 33374).
- ✘ Hipoteza art. 20 KPC obejmuje sytuację, w której obok świadczenia głównego dochodzone są odsetki jako świadczenie uboczne, którego wartość nie jest wliczana wówczas do wartości przedmiotu zaskarżenia. Jeżeli natomiast zaskarżeniem objęte są wyłącznie odsetki, to tylko one – mimo dochodzenia ich obok świadczenia głównego – wyznaczają wartość przedmiotu zaskarżenia. Wyjątek ustanowiony w art. 20 KPC dotyczy tylko sytuacji, w której roszczenie uboczne jest żądane obok roszczenia głównego, przy czym co do odsetek jest oczywiste, że chodzi o odsetki naliczane od kwoty objętej nadal spornym roszczeniem głównym. W tym tylko wypadku wartość odsetek nie wpływa na wartość przedmiotu sporu. Jednak stan objęty hipotezą art. 20 KPC istnieje tylko do chwili prawomocności wyroku rozstrzygającego o świadczeniu głównym (postanowienie SN z 7 marca 2014 r., IV CZ 134/13).

ORZECZNICTWO C.D.

- ✘ Odsetki nie są dochodzone obok świadczenia głównego, jeżeli następuje zmiana ich charakteru z należności okresowej na kwotę poddaną oprocentowaniu, czyli na kapitał. Przepis art. 20 KPC nie ma zastosowania do wypadku kapitalizacji odsetek w prawnym znaczeniu (postanowienie SN z 30 maja 2007 r., I CZ 38/07).
- ✘ Sąd Najwyższy uznał, iż zgodnie z art. 20 w zw. z art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 368 § 2 KPC do wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej nie dolicza się odsetek zasądzonych obok żądania głównego i zaskarżonych obok zaskarżenia roszczenia głównego (postanowienie SN z 9 maja 2007 r., II CZ 30/07).

KUMULACJE PRZEDMIOTOWE ROSZCZEŃ

- ✘ Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń to zlicza się ich wartość (art. 21 KPC).

Przepis dotyczący tzw. kumulacji przedmiotowej roszczeń, tj. sytuacji, w której powód dochodzi kilku roszczeń od jednego pozwanego (art. 191 KPC) lub w wypadku kumulacji podmiotowej, tj. współuczestnictwa procesowego (art. 72), gdy powód dochodzi różnych roszczeń przeciwko kilku pozwanym. Rozstrzygające znaczenie posiada tu kumulacja roszczeń dochodzonych od strony pozwanej (por. postanowienie SN z 30 kwietnia 1966 r., II PZ 20/66).

- ✘ Natomiast, jeżeli powód zgłasza w pozwie roszczenia alternatywne lub ewentualne, o wartości przedmiotu sporu decyduje wartość wyższego ze zgłoszonych roszczeń.

Art. 21 KPC, nakazujący przy kumulacji roszczeń przyjmować za podstawę obliczenia wpisu ogólną wartość połączonych roszczeń, nie odnosi się do żądań ewentualnych i alternatywnych (zob. postanowienie SN z 20 kwietnia 1966 r., I CZ 29/66; postanowienie SN z 28 października 2008 r., I PZ 25/08; wyrok SA w Poznaniu z 26 września 2012 r., I ACa 636/12).

ŚWIADCZENIA POWTARZAJĄCE SIĘ

W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi **suma świadczeń za jeden rok**, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - **za cały czas ich trwania** (art. 22 KPC).

Świadczenia powtarzające się, o których mowa w powołanym przepisie to np. np. świadczenia alimentacyjne, rentowe, z tytułu umowy dożywocia.

Omawiana regulacja dotyczy wyłącznie prawa do świadczeń, które mają się powtarzać w przyszłości (zob. uchwała SN z 18 kwietnia 1958 r., I CO 5/58). Zakresem art. 22 nie są objęte poszczególne świadczenia za okres sprzed wytoczenia powództwa dochodzone przez powoda. Stanowią one odrębne świadczenia i w razie ich dochodzenia łącznie z roszczeniem o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu będzie stanowić suma wartości tych roszczeń, skumulowana na podstawie art. 21 (zob. uchwała SN z 15 stycznia 1981 r., III CZP 69/80).

NAJEM LUB DZIERŻAWA

W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony - **suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok**; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony - **suma czynszu za okres trzech miesięcy** (art. 23 KPC).

Dotyczy zarówno **ruchomości**, jak i **nieruchomości**, a także obejmuje powództwa o:

- **świadczenie** („o wydanie lub odebranie przedmiotu”),
- **ustalenie** („sprawy o istnienie”),
- **ukształtowanie stosunku prawnego** („o unieważnienie albo rozwiązanie umowy”).

ROSZCZENIA PRACOWNIKÓW

W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony - **suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok**, a przy umowach na czas nieokreślony - **za okres jednego roku** (art. 23¹ KPC).

Obliczanie wartości przedmiotu sporu według reguł tego przepisu odnosi się wyłącznie do **nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy**.

Dla odróżnienia sprawy o prawo majątkowe od sprawy o prawo niemajątkowe znaczenie ma to, czy zgłoszone żądanie zmierza do realizacji prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na uprawnienie majątkowe strony. Sprawy dotyczące bytu stosunku pracy (nawiązania, ustalenia, przekształcenia, rozwiązania, przywrócenia do pracy) mają charakter majątkowy, choć nie zawsze dochodzone świadczenie ma charakter pieniężny. Roszczenie dotyczące przywrócenia do pracy wiąże się bezpośrednio z osiągnięciem wynagrodzenia za pracę oraz innych świadczeń o charakterze majątkowym. Majątkowy aspekt tego prawa wynika także z art. 23¹ KPC (post. SN z: 14 stycznia 2011 r., II PZ 48/10; 11 kwietnia 2008 r., I PZ 4/08).

W sprawie o zasądzenie odszkodowania z tytułu bezprawnego rozwiązania umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony bez wypowiedzenia wartość przedmiotu sporu stanowi podana kwota pieniężna (art. 19 § 1 KPC), a nie suma wynagrodzenia za pracę za okres roku (art. 23¹ KPC) (postanowienie SN z 5 kwietnia 2017 r., III PZ 1/17).

WYDANIE NIERUCHOMOŚCI

W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda **sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy** należnemu od danego rodzaju nieruchomości (art. 23² KPC).

Innym tytułem posiadania nieruchomości niż najem lub dzierżawa jest np. użytkowanie (art. 252 KC), zastaw (art. 306 KC), dzierżawienie (art. 338 KC).

ZABEZPIECZENIA

W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi **suma wierzytelności**. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza (art. 24 KPC).

Przepis ten nie ma zastosowania do powództwa o zwolnienie od egzekucji (art. 841 KPC), a także np. do powództwa o wydanie rzeczy będącej przedmiotem hipoteki. W tych sprawach wartość przedmiotu sporu (i zaskarżenia) określa się na zasadach ogólnych (art. 19 § 2 KPC).

SPRAWDZENIE WARTOŚCI PRZEDMIOTU SPORU

- ✘ Sąd może sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.
- ✘ Po doręczeniu pozwu sprawdzenie wartości przedmiotu sporu może nastąpić jedynie na zarzut pozwanego i zarzut ten musi zostać zgłoszony przez pozwanego przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy (tj. przed merytorycznym ustosunkowaniem się pozwanego do żądania zawartego w treści pozwu).
- ✘ Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaze sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych - przekaze temu z nich, który wskaże powód (art. 25 KPC).
- ✘ Po sprawdzeniu wartości przedmiotu sporu sąd wydaje postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu sporu (nie przysługuje na nie zażalenie).

SPRAWDZENIE WARTOŚCI PRZEDMIOTU SPORU

- ✘ Po ustaleniu, zgodnie z art. 25 KPC, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.
- ✘ Wartość przedmiotu zaskarżenia (oraz sporu), w zakresie sposobu obliczania, powinna odpowiadać obiektywnemu kryterium. Nie zmienia to jednak zasady, że jej określenie pozostawiono stronie. Jej oświadczenie może być kwestionowane przez stronę przeciwną oraz podlega kontroli sądu. Jednak i tu nie ma dowolności, ponieważ w I instancji przepisy art. 25 i 26 KPC określają wyczerpująco sposób i terminy podważenia oświadczenia powoda. Po ich wyczerpaniu wartość przedmiotu sporu ulega stabilizacji i może być zmieniana tylko ze względu na zmianę powództwa, orzeczenie ponad żądanie lub granice zaskarżenia (por. postanowienie SN z 8 grudnia 2000 r., I CZ 115/00).

ORZECZNICTWO

- ✘ **Wartość przedmiotu sprawy w sprawie o opuszczenie lokalu.**

Wartością przedmiotu sprawy w sprawie o opuszczenie lokalu przez domownika, wspólnie korzystającego z lokalu na podstawie użyczenia, może być kwota odpowiadająca jego trzymiesięcznemu udziałowi w należnościach z tytułu najmu lokalu (por. post. SN z 16.11.2000 r., I CZ 105/00).

- ✘ **Eksmisja ze spółdzielczego mieszkania własnościowego.**

W sprawie o eksmisję ze spółdzielczego mieszkania własnościowego, zajmowanego bez tytułu prawnego, wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia powinna być ustalona – przy odpowiednim zastosowaniu art. 23 KPC (por. post. SN z 29.5.1998 r., II CKN 789/97; podobnie post. SN z 13.8.1997 r., I CZ 87/97).

- ✘ **Wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie o świadczenie polegające na opróżnieniu lokalu mieszkalnego, które najemca zajmuje nadal mimo wypowiedzenia mu umowy najmu i rozwiązania z nim tej umowy, powinna odpowiadać wysokości czynszu utraconego z powodu niemożności korzystania z lokalu przez wynajmującego.**

Tak określona wartość nie może być wyższa od wartości przedmiotu sporu, która powinna być wskazana w pozwie (post. SN z 20.2.1997 r., II CZ 31/97, Prok. i Pr. 1998, Nr 1, s. 41).

- ✘ **Wstąpienie w stosunek najmu po zmarłym najemcy mieszkania komunalnego.**

W sprawie o wstąpienie w stosunek najmu po zmarłym najemcy mieszkania komunalnego do obliczenia wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) mają zastosowanie przesłanki ustanowione w art. 23 KPC (post. SN z 19.12.2002 r., V CZ 186/02).